

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук
Тарасенка Кирила Валентиновича
на дисертаційну роботу Соболь Оксани Вікторівни
на тему «Лондонський текст англійської ренесансної літератури»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки, за спеціальністю 035 Філологія

Ступінь актуальності обраної теми дослідження.

Поняття «текст міста», запропоноване свого часу представниками семіотики, дедалі частіше осмислюється українськими літературознавцями, тож звернення дисертантки до подібної тематики є цілком логічним та обґрунтованим. Актуальність роботи не викликає жодних сумнівів, оскільки специфіка репрезентації Лондону в творах такої хронологічно віддаленої епохи як Ренесанс є доволі перспективним кутом дослідження, який не тільки поєднує літературознавчий, історичний, соціокультурний, урбаністичний компоненти, але й сприяє глибшому та ширшому розумінню тих процесів, які розгорталися на теренах англійського Ренесансу. Робота Соболь Оксани Вікторівни органічно вписується в контекст наукових праць, присвячених дослідженню «текста міста», а також формує наші уявлення про ті аспекти вивчення лондонського тексту міста, які ще не було відрефлектовано.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Вибір теми цілком корелюється із профілем наукової діяльності Міжуніверситетського Шекспірівського центру Запорізького національного університету. Тему дисертації затверджено на засіданні науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол №3 від 19 листопада 2020 року). Дисертацію виконано в межах комплексної науково-дослідницької теми факультету іноземної філології Запорізького національного університету «Міждисциплінарні та крос-культурні параметри філологічних та лінгводидактичних досліджень» (державний реєстраційний номер 0125U001490), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Наукова новизна і практичне значення отриманих результатів.

Дисертація Соболь Оксани Вікторівни має беззаперечну наукову новизну, оскільки в ній вперше здійснено полікритичний аналіз лондонського тексту англійської ренесансної літератури. Дослідниця презентує цікавий алгоритм дослідження таких текстів та осмислює доволі широкий діапазон різножанрових текстових фрагментів, які репрезентують як фікційну, так і нефікційну літературу.

Цей науковий здобуток може неодмінно використовуватися в процесі викладання курсів з історії зарубіжної літератури, практики англійської мови, історії англійської мови, спецкурсів з літератури Англії та США, соціокультурології, історії та урбаністики. Картотека, яка створена шляхом суцільної вибірки, налічує 930 фрагментів та може бути використана при подальших теоретичних та практичних ренесансних студіях. Підібраний матеріал є цікавим і з точки зору перекладацьких практик, а отже діапазон використання матеріалу, ретельно підбраного дисертанткою, є доволі широким.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження цілком релевантні обраним методам дослідження. Дослідниця поєднує літературознавчий, соціокультурний та семіотичний методи дослідження, окрім власне загальнонаукових методів аналізу та синтезу, а також звертається до стратегій «пильного читання».

Крім того, переконливість наукових висновків забезпечується і обсягом вибірки літературного матеріалу (930 текстових фрагментів), і широкою джерельною базою (247 позицій). За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, серед яких 4 статті у фахових виданнях категорії «Б» та 10 апробаційних публікацій.

Характеристика основних положень роботи.

Робота Соболь Оксани Вікторівни є логічною та чітко структурованою, складається зі вступу, чотирьох розділів, кожний з яких поділено на підрозділи

відповідно до задекларованих у вступі задач. Обсяг основного тексту дисертації становить 195 сторінок, а список використаних джерел налічує 247 позицій.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет та матеріал дослідження, окреслено його наукову новизну, практичне значення, наведено дані про апробацію результатів, прописано положення на захист, а також наведено матеріали про апробацію дисертації, її структуру та обсяг.

У **першому розділі** роботи «Теоретико-методологічні засади дослідження тексту міста» дослідниця репрезентує основні теорії тексту міста. Авторка аналізує поняття «текст міста» у фокусі гуманітаристики, зосереджується на проблемах дефініції терміну, аналізує «текст міста» крізь оптику соціології та культурології, а також окреслює дослідницькі перспективи цього поняття, водночас запропонувавши власну дефініцію «тексту міста» (стр.72.). Теоретико-методологічну базу дослідження складають роботи у галузі лінгвістики, постструктуралізму, семіотики, інтертекстуальності, в той час як категоріально-термінологічний апарат проаналізовано крізь оптику міждисциплінарного підходу, який поєднує здобутки літературознавства, соціології та культурології.

У **другому розділі** роботи «Текст міста в різних національних літературах: стан вивченості та перспективи дослідницьких пошуків» дисертантка аналізує наукові здобутки у галузі вивчення європейських міських текстів, а також ретельно осмислює лондонський текст в літературознавчих, культурологічних, соціологічних, урбаністичних та геокритичних розвідках, пунктирно окреслюючи перспективи дослідження лондонського тексту англійської ренесансної літератури. Цей розділ є цікавим та корисним з точки зору формування цілісної візії «міського тексту» в історико-літературній перспективі, він створює необхідне підґрунтя для аналізу лондонського тексту в творах елизаветинської доби.

У **третьому розділі** роботи «Лондонський текст в англійській літературі пізнього Ренесансу: урбаністичне буття як феномен культури» увага дисертантки була сфокусована на аналізі фікційних та нефікційних творів ренесансних авторів,

досліджувались топоніміка та об'єкти міського ландшафту, виокремлювались певні стратегії у зображенні Лондону, а також життя лондонців. Цей розділ роботи містить цікаві літературознавчі спостереження, які стимулюють і до аналітичного осмислення тих, явищ, про які пише дисертантка, і відкриває перспективи подальших пошуків в ренесансознавстві.

Четвертий розділ роботи «Ключові ідеологеми, символіка та аксіологічні модуси лондонського тексту шекспірівської доби» присвячено зображенню засадничих принципів у сприйнятті міста, а саме: гендерно-маркована персоніфікація, «глюорифікація та пейоративізація» (стр.163), а також проаналізовано релігійні контексти та роль Тауера як головного символічного топосу. Авторка демонструє, що лондонський текст варто сприймати як «цілісну та багатовимірну систему» (стр.214) та переконливо це доводить.

У **Загальних висновках** повною мірою відображено хід розв'язання поставлених у роботі завдань, містяться узагальнені результати дослідження.

Список використаних джерел охоплює значну кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних публікацій, релевантних до теми дослідження. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело, тож авторка дотримується принципів академічної доброчесності. Дисертацію оформлено відповідно до чинних вимог, варто відзначити належний науковий стиль та літературну українську мову, а також логічність, системність та послідовність викладення матеріалу.

У той же час варто звернути увагу на те, що попри ґрунтовний підхід до об'єкту дослідження, деякі моменти в тексті роботи потребують прояснень зі сторони дисертантки:

1) У роботі Ви наводите цікаві спостереження Т. Черчарда щодо Лондона як «недоторканого простору» (стр. 148), який має бути вільним від мігрантів, зазначаєте про «типову для тогочасних лондонців нетерпимість по відношенню до чужих» (стр.149) та пишете, що в той же час «кожен восьмий мешканець Лондону був мігрантом» (стр.122). Скажіть будь-ласка, яким чином ці соціокультурологічні факти

можна розглянути крізь оптику біографій письменників-єлизаветинців, твори яких формували літературну мапу ренесансного Лондона?

2) В третьому розділі роботи Ви наводите думку Дж. Стоу, який вважає пияцтво справжньою «чумою» Лондона (стр.154), а також Дж. Нордена, який відносить корчму до нижчої ланки на описовій мапі Лондону (стр.130). Хотілося б почути Ваше думку про те, чи постає лондонська корчма місцем дії у фікційних творах єлизаветинців і яке аксіологічно-емоційне забарвлення вона там має?

3) Проаналізувавши художні тексти ренесансної доби, Ви виокремлюєте як «позитивно забарвлені стратегії опису» (стр.139), так і «пейоративні» (стр.125) стратегії формування лондонського тексту як «складного гетерогенного ментального конструкту» (стр.121). Надайте, будь-ласка, декілька прикладів, які найбільш популярні, окрім метафор, лексичні засоби використовують ренесансні автори і яким чином вони впливають на формування цілісної рецепції Лондону?

Також на сторінках дисертації наявні певні технічні недбалості, які авторці варто було б уникати в майбутньому:

1) На сторінках дисертації міститься велика кількість довгих цитат із текстів ренесансних художніх творів мовою оригіналу, які подаються без перекладу українською. Думається, що наявність перекладів уможливила б використання спостережень дисертантки при вивченні текстів італійських, французьких, українських та ін. міст.

2) На деяких сторінках роботи присутні поодинокі друкарські помилки або неточності, приміром, стр.11 (Hundorova замість Gundorova), стр.122 невдалим зі стилістичної точки зору є вислів «суспільство стрімкими темпами заповнювалося нижчими прошарками населення» та ін.

3) До когорти представників нового історизму – С. Грінблатт, Л. Монроз та К. Галлахер, (с.118) варто було б додати ще і Г. Візера, який був одним із перших, хто розглядав літературу як «культуру в дії» (стр.xi у книзі Veenser H. A. Introduction // The New Historicism ; [ed. by H. A. Veenser]. N. Y. ; L. : Routledge, 1989. P. ix-xvi).

Висновок.

Висловлені зауваження та побажання ніякою мірою не знижують цінність проведеного дослідження та мають радше рекомендаційний характер. Дисертація Соболь Оксани Вікторівни «Лондонський текст англійської ренесансної літератури», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійним завершеним дослідженням, що містить науково достовірні результати.

Актуальність та новизна обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, теоретичне та практичне значення, а також оформлення дослідження відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44), а її авторка – Соболь Оксана Вікторівна – за результатами проведення публічного захисту заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри слов'янської філології

Запорізького національного університету

Кирил ТАРАСЕНКО